

Ներդրումային ռիսկերը և դրանց կառավարման առանձնահատկությունները

Հովնանյան Լ.Ս.

ՀՀ ԳԱԱ Գիտակրթական միջազգային կենտրոն (Հայաստան, Երևան)
levon.hovnanyan@gmail.com

Վճռորոշ բառեր՝ ներդրումային ռիսկերի կառավարում, կազմակերպություն, գործընթաց, ներդրող, բարձր արդյունավետություն, մեթոդներ, գործիքներ

Инвестиционные риски и особенности их управления

Овнанян Л.А.

Международный научно-образовательный центр, НАН, РА (Армения, Ереван)
levon.hovnanyan@gmail.com

Резюме: Инвестиционная деятельность, как и любая хозяйственная деятельность, подвержена различным факторам риска из-за возможной неопределенности экономических процессов.

Для обеспечения высокой эффективности управления инвестиционным риском инвесторам потребуется комплексное применение методов и инструментов управления рисками, обеспечивающих оптимальное соотношение между риском и затратами на их управление.

Ключевые слова: Управление инвестиционными рисками, организация, процесс, инвестор, высокая эффективность, методы, инструменты

Investment Risks and Their Management Peculiarities

Hovnanyan L.A.

International Scientific-Educational Center, NAS, RA (Armenia, Yerevan)
levon.hovnanyan@gmail.com

Abstract: Investment activity, as well as any economic activity, is subject to various risk factors, due to possible uncertainties of economic processes.

In order to ensure high efficiency of investment risk management, investors will need a complex application of risk management methods and tools, providing optimal ratio between risk and their management costs.

Keywords: Investment risk management, organization, process, investor, high efficiency, methods, tools

Ռիսկը հանդիսանում է ցանկացած տնտեսական գործունեության պարտադիր տարրերից մեկը: Ներդրումային գործունեությունը, ինչպես և ցանկացած տնտեսական գործունեություն ենթակա է տարբեր ռիսկերի ազդեցությունների՝ պայմանավորված տնտեսական գործընթացների հնարավոր անորոշություններով: Ուստի, ակնհայտ է, որ ներդրումներ կատարելու վերաբերյալ որոշումների ընդունման համար չափազանց կարևոր է գնահատել ներդրումային նախագծի արդյունավետությունը, շուկայի գրավչությունը, այդ թվում՝ առկա ռիսկերը¹:

Ներդրումային ռիսկերը կարելի է բնորոշել որպես ներդրումների եկամտաբերության մակարդակի փոփոխության հավանականություններ, իսկ ռիսկերի օբյեկտների դերում

ներդրումների դեպքում հանդես են գալիս ներդրումային նախագծի մեջ որևէ ձևով միջոցներ ներդրող անձի գույքային շահերը²:

Ներդրումային գործունեության ընթացքում ներդրողների համար խիստ կարևորվում է ռիսկերի կառավարումը և ներդրումային գործընթացի նկատմամբ հետևողական վերահսկողության ապահովումը՝ դրանց հնարավոր անբարենպաստ հետևանքները նվազագույնի հասցնելու համար³:

Ներդրումային ռիսկերի կառավարումը բազմաստիճան գործընթաց է՝ անբարենպաստ իրավիճակների առաջացման դեպքում կազմակերպության վնասները նվազեցնելու և փոխհատուցելու ուղղությամբ: Ներդրումային

¹ «Մենեջմենթ»ՅՈՒ. Սուվարյանի ընդհանուր խմբագրությամբ, Երևան, «Տնտեսագետ»2009թ.

² Шапкин В. А., Шапкин А. С., Теория риска и моделирование рискованных ситуаций. - М.: «Дашков и К°», 2007. – 880 с., стр. 208

³ Быкова Н. Н. Мероприятия по оптимизации управления платежеспособностью и финансовой устойчивостью предприятия на примере ОАО «АвтоВАЗ» / Н. Н. Быкова, Ф. Ф. Алиев // Молодой ученый. — 2014. — № 14. — С. 136–141, с.137

ռիսկերի կառավարումը նախնառաջ ենթադրում է հնարավոր ռիսկերի աստիճանի ճշգրիտ գնահատում, որը թույլ կտա օբյեկտիվ պատկերացում կազմել հնարավոր կորուստների չափերի մասին և ուղիներ փնտրել դրանց կանխելու կամ նվազեցնելու ուղղությամբ, իսկ կորուստների կանխման անհնարինության դեպքում՝ ապահովել դրանց փոխհատուցումը:

Ներդրումային ռիսկերի կառավարումը կարելի է բնորոշել որպես ներդրումային գործունեության հետ կապված ռիսկերի նույնականացում, վերլուծություն և գնահատում: Այն իրենից ներկայացնում է յուրահատուկ միջոցառումների համախումբ, որը նպատակադրված է տարբեր գործոններից (տնտեսական և քաղաքական փոփոխություններ, գնային տատանումներ, մատակարարման շղթայի խաթարումներ և այլն) բխող ռիսկերի բացասական ազդեցությունների նվազեցմանը, հանդիսանալով որպես կապող օղակ՝ թույլ և ուժեղ համակարգերի միջև, ինչպես նաև արդյունավետ գործառնությունների համախումբ, որը ներառում է կորուստներից խուսափելու ուղղությամբ կիրառված բոլոր միջոցառումները:

Ներդրումային ռիսկերի կառավարման գործընթացը հիմնականում ներառում է հետևյալ փուլերը.

- Ռիսկերի նույնականացում և վերլուծություն,
- Ռիսկի վրա ներգործության միջոցների ընտրություն վերջիններիս համեմատական արդյունավետության գնահատման հիման վրա,
- Համապատասխան որոշման ընդունում,
- Ռիսկի վրա անմիջական ազդեցություն,
- Ռիսկերի կառավարման գործընթացի արդյունքների վերահսկում և ճշգրտում⁴:

Անդրադառնալով, ներդրումային ռիսկերի կառավարման ուղղությամբ կիրառվող մեթոդներին, պետք է նշել, որ դրանք հիմնականում չորսն են⁵:

- Ռիսկերի կանխման մեթոդ: Այս մեթոդը ենթադրում է ներդրումից կամ գործարքից

հրաժարում՝ ռիսկը բացառելու նպատակով, ինչը ներդրողի համար նշանակում է շահույթի չստացում:

- Ռիսկերի դիմագրավման մեթոդ, որը նախատեսում է ներդրողի կողմից ռիսկի գիտակցված ստանձնում:
- Ռիսկի չեզոքացման մեթոդ, որի դեպքում ձեռնարկվում են բոլոր անհրաժեշտ միջոցառումները՝ պոտենցիալ կորուստները համակարգված կերպով նվազեցնելու ուղղությամբ:
- Ռիսկի փոխանցման մեթոդ, որը ենթադրում է ռիսկայնությունը նվազեցնելու նպատակով ներդրումային ռիսկի փոխանցում շուկայի այլ մասնակիցներին:

Ինչ վերաբերվում են ներդրումային ռիսկերի կառավարման ուղղությամբ կիրառվող հիմնական գործիքներին, ապա դրանք հիմնականում հետևյալն են.

- ներդրումների մասնակիցների միջև ռիսկի բաշխումը,
- ապահովագրությունը,
- պահուստավորումը,
- դիվերսիֆիկացումը,
- հեջավորումը:

Ներդրումների մասնակիցների միջև ռիսկի բաշխման առանձնահատկությունը կայանում է նրանում, որ ռիսկն ավելի մեծ չափով ստանձնելու է ներդրումային նախագծի այն մասնակիցը, որը հնարավորություն ունի առավել արդյունավետ կերպով կառավարել այդո ռիսկերը: Սակայն, բնականաբար սամբողջությամբ թույլ չի տալիս խուսափել ռիսկերի բացասական ազդեցություններից, ուստի դրա հետ միաժամանակ անհրաժեշտ է կիրառել նաև ռիսկերի կառավարման այլ գործիքներ:

Ներդրումների ապահովագրությունը հանդիսանում է մի գործընթաց, որում դրամական միջոցների դիմաց ապահովագրական կազմակերպությունն իր վրա է վերցնում անբարենպաստ իրավիճակների առաջացման դեպքերում կորուստների փոխհատուցման պարտավորությունը: Բնականաբար, ներդրողի կողմից ապահովագրական պայմանագրի կնքումը ենթադրում է որոշակի ֆինանսական ծախսեր, որոնք նվազեցնում են ներդրումներից ստացվելիք եկամուտները: Բոլոր ռիսկերի ապահովագրությունը բնականաբար կազմակերպության համար տնտեսապես աննպատակ

⁴ Менеджмент инвестиционных рисков/уч. пособие под общ. Ред. М.И.Лешенко,М.:2006,194 с., стр. 68

⁵ Н. Kent Baker,GregFilbeckInvestment Risk Management. Oxford University Press, 2015 - Всегостраниц: 672 pages, p.34-35

տակահարմար է, ուստի այն կարող է կիրառվել միայն ռիսկերի կառավարման այլ գործիքների հետ համատեղ:

Պահուստավորումը ևս հանդիսանում է ներդրումային ռիսկերի նվազեցման գործուն մեթոդ: Միջոցների պահուստավորումը ենթադրում է որոշակի հարաբերակցության սահմանում՝ ներդրումային նախագծի արժեքի վրա ազդող պոտենցիալ ռիսկերի և դրանց հաղթահարման համար անհրաժեշտ ծախսերի միջև: Պահուստավորման առավելությունը կայանում է նրանում, որ պահուստավորված ֆինանսական միջոցները մնում են ներդրողի տրամադրության տակ և չեն փոխանցվում այլ կազմակերպության, ի տարբերություն ապահովագրության: Վերջինիս հիմնական թերությունը կայանում է նրանում, որ պահուստավորված միջոցները դուրս են բերվում կազմակերպության տնտեսական շրջանառությունից և հետևաբար եկամուտներ չեն ապահովում:

Դիվերսիֆիկացումը՝ ներդրումային ռիսկերի նվազեցման նպատակով դրամական միջոցների ներդրումն է ֆինանսական շուկայի տարբեր ակտիվներում: Նման մեթոդի կիրառման դեպքում որևէ ակտիվում ներդրված կապիտալի կորուստը կփոխհատուցվի այլ ակտիվներում ներդրումներից ստացված եկամուտներով: Ի տարբերություն ապահովագրության՝ դիվերսիֆիկացումը չի պահանջում որևէ ֆինանսական ծախս, սակայն, դրա կիրառման արդյունքում ներդրումային պորտֆելի եկամտաբերությունը կլինի ավելի ցածր, քան այդ պորտֆելի ամենաեկամտաբեր ակտիվի եկամտաբերությունը, ինչը պայմանավորված է տարբեր ակտիվներում կապիտալի ներդրումից ստացվող շահույթի կամ վնասի միջինացմամբ: Միաժամանակ հարկ է նշել, որ դիվերսիֆիկացումը թույլ չի տալիս նվազեցնել ներդրումային գործունեության հետ կապված համակարգային ռիսկերը՝ պայմանավորված, օրինակ, ֆինանսական ճգնաժամերի ազդեցություններով:

Հեջավորումը ներդրումային ռիսկերի կառավարման բավական արդյունավետ գործիք է, որի էությունը կայանում է ֆինանսական շուկաներում տարբեր ֆինանսական գործիքների առք ու վաճառքի միջոցով ապագա ռիսկերը զսպելու մեջ: Այլ կերպ ասած, հեջավորումն ապահովագրում է ներդրողին բազային ակտիվների շուկայական գների անբարենը-

պաստ փոփոխությունների հետ կապված կորուստներից: Հեջավորման դեպքում ներդրողի կողմից ժամկետային շուկայում կնքվում է գործարք, որի եկամտաբերությունը բացասական կերպով կոռելացված է բազային ակտիվի եկամտաբերությանը: Տվյալ պարագայում գնային ցանկացած փոփոխություն ներդրողին կապահովի եկամուտներ մի շուկայում՝ մյուսում ստացած կորուստների դիմաց: Այլ կերպ ասած, հեջավորումը ներդրողին թույլ է տալիս կրճատել ներդրումային ռիսկերը՝ ապագա ժամանակահատվածում ակտիվի գնի ամրագրման միջոցով⁶:

Հեջավորման բացասական կողմը կայանում է նրանում, որ դրա միջոցով ներդրումային ռիսկերի կառավարումը բավական բարդ գործընթաց է և իրականացվում է միայն զարգացած արժեթղթերի շուկայում: Բացի այդ, այս գործիքի կիրառումը ներդրողից պահանջում է նաև ֆինանսական գիտելիքների պատշաճ մակարդակ, կառավարչական հմտություններ և համապատասխան փորձառություն:

Ամփոփելով հարկ է նշել, որ ներդրումային ռիսկերի կառավարման բարձր արդյունավետության ապահովման համար ներդրողներին անհրաժեշտ կլինի ռիսկերի կառավարման մեթոդների և գործիքների համալիր կիրառում՝ ապահովելով ռիսկերի և դրանց կառավարման գծով կատարվող ծախսերի մակարդակների միջև օպտիմալ հարաբերակցություն:

Օգտագործված գրականության ցանկ

1. «Մենեջմենթ» Յու. Սուվարյանի ընդհանուր խմբագրությամբ, Երևան, «Տնտեսագետ» 2009:
2. **Быкова Н. Н.** Мероприятия по оптимизации управления платежеспособностью и финансовой устойчивостью предприятия на примере ОАО «АвтоВАЗ» // Молодой ученый. 2014. № 14.
3. Макшанова Т. В., Коваленко О. Г. Производные ценные бумаги и финансовые инструменты: сущность и возможности применения // Вектор науки Тольяттинского государственного университета. 2013. № 3. С. 348–352.
4. Менеджмент инвестиционных рисков/уч. пособие под общ. Ред. М.И.Лещенко. – М., 2006, 194 с.
5. Шапкин В. А., Шапкин А. С., Теория риска и моделирование рисков ситуаций. – М.: «Дашков и К°», 2007. – 880 с.
6. Н. Kent Baker, Greg Filbeck Investment Risk Management. Oxford University Press, 2015 - Всегостраниц: 672 pages, p.34-35

⁶Макшанова Т. В., Коваленко О. Г. Производные ценные бумаги и финансовые инструменты: сущность и возможности применения // Вектор науки Тольяттинского государственного университета. — 2013. — № 3. — С. 348–352, с.351